

Stichting Behoud Wilhelminapark en Geesten

Nota t.b.v. antwoord van de Gemeente op tussenuitspraak van de Raad van State ter zake van Bestemmingsplan de Geesten

De Stichting heeft al in feb. 2019 een nota van uitgangspunten geschreven voor ruimtelijk ontwikkelingen in Endegeest en Overgeest. Onderstaand document is in grote mate gebaseerd op die nota van uitgangspunten.

Recent heeft de Raad van State een tussenuitspraak gedaan die betrekking heeft op Endegeest. De gemeente moet nu een aantal belangrijke zaken heroverwegen. Van het grootste belang is dat deze afwegingen gebeuren op basis van vooraf gestelde duidelijke kaders. Dit ter voorkoming van hap-snap beslissingen.

De Stichting poogt met dit document een aanzet te geven tot het stellen van die kaders.

1. Historische functie: rust en natuur

De Gemeente Leiden, Stichting Rivierduinen en Arq Centrum 45 bezitten vandaag veel onroerend goed in Endegeest en Overgeest. Zij maken gebruik en maken deel uit van een uniek stuk natuurgebied, dat vanwege zijn groene en rustieke karakter vanaf 1900 een belangrijk centrum was voor geestelijke gezondheidszorg. Het geheel Endegeest (inclusief het "Land van Bremmer"), 'De Geesten', met o.a. 'Overgeest', 'Rhijngeest' en Wilhelminapark maakt deel uit van een en hetzelfde bestemmingsplan 'Wilhelminapark en geesten', (2010).

In 1895 kocht de gemeente Leiden het landgoed en kasteel Endegeest om het als 'krankzinnigengesticht' in gebruik te nemen. Kort daarna nam de Leidse hoogleraar psychiatrie, Gerbrandus Jelgersma, het initiatief tot het bouwen van een grote psychiatrische kliniek in de directe omgeving. Deze kliniek, die in de jaren 1900 – 1903 onder de naam *Rhijngeest* verrees, is nu het gemeentehuis van Oegstgeest.

Rust en groen waren volgens de toen heersende opvattingen binnen de geestelijke gezondheidszorg basisvoorwaarden om geesteszieken te kunnen genezen of verzorgen. Zowel Endegeest als het landgoed Rhijngeest met het sanatoriumgebouw 'Jelgersma kliniek', inmiddels het raadhuis van Oegstgeest, maakten daarom veel werk van bos-, park- en tuinonderhoud. Ze hadden daarvoor eigen tuinlieden en plantenkwekers in dienst. Soms mochten patiënten op therapeutische basis actief meedoen in het onderhoud van bos, park en tuinen. Tot op de dag van vandaag weerspiegelt deze zorg voor de natuur zich in het hele terrein. De aanwezigheid van Rivierduinen en ook ARQ Centrum'45 in het gebied heeft alles te maken met hun missie: onrustige mensen in een rustige omgeving tot rust brengen. (behandelingen van psychotrauma's ten gevolge van vervolging, oorlog, en geweld)

De gemeenten Leiden en Oegstgeest waren sinds 1895 overtuigd dat zo'n type instelling goed zou zijn voor patiënten, maar zeker ook een garantie zou zijn voor het behoud van het monumentale landgoed en het beschermde natuur en groen.

Het stiltegebied waar zij gevestigd zijn, grenst aan een belangrijk deel van het 8 ha landgoed (buitenplaats) Rhijngeest, namelijk het 'bos'-gedeelte. Dit gedeelte wordt beheerd door de Stichting Zuid-Hollands Landschap (met veel deskundige vrijwilligers). Dit vrij toegankelijke bos is een groene oase in ernstig verstedelijkende en drukke Randstad.

2. Behoud schaarse natuur

Rivierduinen en ARQ Centrum'45 zijn in dit stiltegebied gevestigd. Het grenst aan het Bos Rhijngeest, dat beheerd wordt door het Zuid-Hollands Landschap. Dit toegankelijke bos is een groene oase in de dichtslibbende Randstad.

De ontwikkeling van het Bio Science Park en de wijk Nieuw Rhijngeest aan de westzijde van de A44 vormen als gevolg van de steeds verdergaande verstedelijking een aanslag op het steeds schaarser wordende natuurgebied rond het dorp. Het dorpse en groene karakter van Oegstgeest staat daardoor zwaar onder druk. Daarom mag de ontwikkeling van Rhijngeest niet los gezien worden van de plannen voor het Nationaal park Hollandse Duinen, waartoe natuurbeheerders, grondeigenaren, overheden en ondernemers in 2016 het initiatief namen. Dit al met het doel te komen tot een prachtig kustlandschap waar landgoederen, duinen, zeedorpen en steden elkaar afwisselen. Het Zuid-Hollands Landschap is daar ook bij betrokken. Toenemende woningbouw - zoals in de nieuwe wijk Nieuw Rhijngeest - onderstreept en versterkt de behoefte aan het behoud van het toch al schaarse volwassen groen in Oegstgeest. Ook moet bedacht worden dat Oegstgeest aan zijn bouwquota heeft voldaan. Nog meer stenen toevoegen gaat ten koste van groen en leefbaarheid, en kan op de bescheiden 8 km² Oegstgeest alleen maar door ook nog eens stedelijke hoogbouw te accepteren.

3. Naar nieuwe natuurvriendelijke functie

Ontwikkeling van Endegeest naar een groots medisch-maatschappelijk park als magneet voor innovatie met nieuwe combinaties voor wonen zoals de huidige eigenaar, een projectontwikkelaar, voorstaat, klinkt vanuit zijn perspectief goed, maar gaat door zijn grootsheid ernstig ten koste van de natuur en cultuurhistorische- en landschappelijke waarden van Endegeest en het dorpse karakter van Oegstgeest.

4. Randvoorwaarden planontwikkeling

a. Basisvoorwaarden

- De eisen van het van Rijksweg ingestelde beschermde dorpsgezicht worden gerespecteerd. Beschermde dorpsgezicht wil zeggen dat het "beschermde gezicht" niet zal veranderen.
- Endegeest dient ter bescherming van zijn waarden én de zorgbehoevende patiënten autoluw te zijn, zoals het was tot ca 2017 (Beleid van Rivierduinen). Parkeren dient plaats te vinden buiten Endegeest op de parkeerplaats tegenover het Poortgebouw.
- Er worden geen bomen gekapt, behalve voor normaal onderhoud.
- In principe is de bestemming voor Endegeest maatschappelijk t.b.v. behandeling van patiënten die geestelijke gezondheid nodig hebben. (Heeft de Gemeente Oegstgeest maatschappelijke doelstellingen?)

- De te verwachten verkeersbelasting dient zorgvuldig onderzocht te worden door een gerespecteerd verkeersonderzoek bureau. Vervolgens moet zorgvuldig de verkeersbelasting afgewogen te worden tegenover de waarden van Endegeest en (toekomstige) ontwikkelingen in Overgeest. Parkeren is net zo goed onderdeel van de verkeersbelasting/intensiteit en moet derhalve deel uitmaken van die afweging.
- Toenemende verkeersbelasting tgv Rhijngeest-Zuid en het Bio Science park is nu al duidelijk onwenselijk, en merkbaar en zal naar verwachting toenemen. Dit heeft gevolgen voor de verkeersbelasting van de Rhijngeesterstraatweg ter hoogte van de Gouwe en de toch al bijzonder drukke rotonde.

b. Vanuit optiek inwoners van Oegstgeest

- Er moet sprake zijn van een consequente transparante politieke uitvoering van het ruimtelijk beleid; een beleid dat gebaseerd op het eerst stellen van kaders en vervolgens uitwerken van die kaders.
- Ons groene dorp blijft uitgaan van het inzicht dat rust en groen belangrijk zijn voor een goed leefmilieu.
- Het gewijzigde bestemmingsplan harmonieert met de natuur en met de architectuur van de huizen in de directe omgeving;
- Het plan getuigt van respect voor de cultuurhistorische betekenis van het gebied;
- Het plan getuigt van respect voor de vele Rijksmonumenten en zichtlijnen in Endegeest en in de directe nabijheid daarvan.
- Het plan spaart het leef-, broedgebied en rustgebied voor de vele vogel soorten en ander flora en fauna;
- Het plan sluit aan bij de initiatieven voor het Nationaal Park Hollandse Duinen;

c. Vanuit optiek omwonenden

- De economische belangen en winstbejag mag niet prevaleren boven cultuurhistorische-en landschappelijke waarden, flora en fauna.
- Met omwonenden en belanghebbenden, waaronder de Stichting, dient goed overleg gevoerd te worden ter voorkoming van nieuwe tijdrovende bezwaarprocedures waar niemand mee gediend is.
- Bij overleg dienen ook de eigenaren van Endegeest betrokken te worden.